

Anna Stanejko-Bolewska

Materialno-prawne i procesowe aspekty umorzenia utraconego weksla

Z istoty weksla wynika ścisły związek dokumentu z wyrażonym w nim prawem majątkowym. Dochodzenie ucieleśnionej w wekslu wiarygodności związane jest bowiem immanentnie z posiadaniem jego oryginału. Płacąc sumę wekslową, dłużnik może zatem żądać zwrotu dokumentu. Jego utrata powinna być wobec tego równoznaczna z wygaśnięciem praw wekslowych i udaremieniem uzyskania zapłaty, co prowadziłoby do poważnego w skutkach pokrzywdzenia wierzycieli. Sytuacji tej można jednak zapobiec. Przepisy art. 921 [14] k.c. jako *lex generalis* oraz art. 96–100 prawa wekslowego (dalej: pr. weksl.) jako *lex specialis* przewidują bowiem możliwość umorzenia (amortyzacji) dokumentu weksla. Orzeczenie amortyzacyjne z jednej strony pozbawia ważności weksel utracony i odbiera jego obecnemu posiadaczowi legitymację formalną (skutek negatywny), z drugiej zaś stanowi surogat dokumentu wekslowego, dzięki czemu na jego podstawie możliwa jest realizacja praw, które pierwotnie ucieleśniał weksel umorzony (skutek pozytywny).

Pomimo że amortyzacja weksla niesie za sobą istotne korzyści dla wierzyciela, którego prawa na skutek utraty lub uszkodzenia weksla zostały zagrożone, instytucja ta jest nadal rzadko wykorzystywana. Sam weksel jawi się natomiast jako papier wartościowy dużego ryzyka. Tymczasem utrata weksla nie stanowi sytuacji bez wyjścia. Dlatego zasadne jest podjęcie się omówienia rzeczonyj problematyki, chociażby po to, aby wskazać wierzycielom najwłaściwszą drogę postępowania i zachęcić do skutecznego dochodzenia swoich praw.

Przedstawiona w niniejszym opracowaniu droga prawna stanowi wyjątek od zasady, zgodnie z którą realizacja praw wekslowych związana jest immanentnie z posiadaniem dokumentu weksla. Podstawą dochodzenia praw wekslowych i dowodem legitymacji formalnej uprawnionego w tym przypadku nie będzie bowiem weksel, a jego surogat w postaci orzeczenia o jego umorzeniu. *Ratio legis* powyższego wyjątku stanowi wynikające z zasady słuszności dążenie do zapobieżenia bezpodstawnemu wzbogaceniu dłużnika kosztem wierzyciela.

Materialną przesłankę procedury amortyzacyjnej stanowi zaginięcie dokumentu weksla, połączone z brakiem wiedzy odnośnie do miejsca, w którym weksel się znajduje, względnie osoby, która go aktualnie posiada. Wiedza wnioskodawcy w tym zakresie uniemożliwi z reguły przeprowadzenie procedury amortyzacyjnej. Uzasadnione będzie wówczas wystąpienie z powództwem windykacyjnym w oparciu o przepis art. 16 ust. 2 pr. weksl. Za zaginiony uznaje się natomiast nie tylko weksel zgubiony, ale także dokument skradziony, uszkodzony i zniszczony, w tym m.in. spalony czy też pocięty. Uszkodzenie powinno być jednak poważne w takim stopniu, aby niemożliwe było ustalenie istotnej treści weksla, względnie stwierdzenie jego identyczności. Będzie nim m.in. pozbawienie weksla rekwizytów, wskutek np. oderwania podpisu wystawcy weksla własnego. Tożsamy skutek wywrze nieczytelność podpisów indosantów, która utrudni lub wręcz uniemożliwi dochodzenie przysługujących wierzycielowi praw w trybie tzw. wtórnego regresu wekslowego.

Istotne jest także, że weksel trasowany wystawiany jest w większości przypadków w postaci wtóropisów, tj. w kilku¹ jednobrzmiących egzemplarzach. Każdy z nich stanowi oryginał weksla, każdy będzie zatem podlegał umorzeniu. Podobnie będzie w przypadku odpisów weksla, ale tylko pod warunkiem, że złożone na nich podpisy indosantów lub poręczenia są oryginalne. Amortyzacji podlegają zarówno weksle własne, jak i weksle trasowane, weksle zaakceptowane przez trasata, jak i nieprzyjęte, weksle, których termin płatności już minął, jak i te, co do których termin ten jeszcze nie

---

¹ Najczęściej w dwóch.

nadszedł, weksle zapłacone² i niezapłacone, a ponadto weksle zaskarżone i przedawnione³. Za dopuszczalne uznaje się ponadto wystąpienie z wnioskiem o umorzenie zarówno po dokonaniu protestu, jak też w przypadku bezskutecznego upływu terminu do jego dokonania. Mimo kategoriycznego brzmienia art. 53 pr. weksl. kognicja sądu w tymże postępowaniu jest bowiem ograniczona, wobec czego kwestia istnienia czy też wygaśnięcia zobowiązania dłużników wekslowych nie podlega w nim badaniu⁴. W tym kontekście warto jednak zwrócić uwagę na brzmienie art. 20 pr. weksl., który stanowi, że indos dokonany po proteście z powodu niezapłacenia lub po upływie terminu ustanowionego dla protestu ma skutki wyłącznie zwykłego przelewu. Indosatariusz poterminowy nie korzysta zatem z legitymacji formalnej⁵. Wydaje się więc, że mocą orzeczenia amortyzacyjnego nie można rozstrzygnąć o legitymacji formalnej, ani przyznać wynikających z niej samoistnych praw osobie, która zajmując stanowisko nabywcy przelewu, nigdy przywilejów tych nie posiadała. Ponieważ jednak dokument weksla indosowanego po proteście stanowi jedyny dowód przelewu⁶, jego utrata byłaby przeszkodą w dochodzeniu nabytych w drodze cesji praw. Podkreślenia wymaga ponadto, że na skutek przelewu indosatariusz poterminowy nabywa wszystkie prawa, które przysługiwały

---

² Por. J. Jastrzębski, M. Kaliński, *Prawo wekslowe i czekowe. Komentarz*, Warszawa 2008, s. 415.

³ Zob. orzeczenie SN z 19.11.1936 r., II C 1697/36, OSP 1937, poz. 587.

⁴ Zob. A. Szpunar, M. Kaliński, *Komentarz do prawa wekslowego i czekowego*, Warszawa 2003, s. 246 i 253. Jeżeli weksel zaginął przed dokonaniem protestu, utrudnione będzie w praktyce dochodzenie na podstawie orzeczenia amortyzacyjnego roszczeń w trybie poszukiwania zwrotnego. W takim przypadku istnieje bowiem nikła szansa dochowania terminu do dokonania protestu, co w związku z brzmieniem art. 53 pr. weksl. wiąże się z utratą uprawnień z tego tytułu. Orzeczenie amortyzacyjne nie chroni bowiem przed skutkami upływu tego terminu.

⁵ Tak M. Czarnecki, L. Bagińska, *Prawo wekslowe i czekowe. Komentarz*, Warszawa 2003, s. 290.

⁶ Strony nie zawierają odrębnej umowy przelewu, sam weksel uchyla natomiast obowiązek zawiadomienia dłużnika, zob. J. Jastrzębski, M. Kaliński, op.cit., s. 213.

indosantowi poteterminowemu, czyli także prawa do regresu⁷. Ponadto z uwagi na fakt, że brak legitymacji formalnej nie pozbawia indosatariusza poteterminowego legitymacji czynnej procesowej w postępowaniu nakazowym z weksła przeciwko osobom z niego zobowiązanym⁸, w ten sam sposób ocenić należałoby jego prawo do uzyskania surogatu utraconego weksła w postępowaniu amoryzacyjnym.

Możliwe jest ponadto umorzenie weksła *in blanco*. Jego celem jest przede wszystkim odebranie wekslowi niezupełnemu przymiotu prawnego istnienia w interesie bezpieczeństwa obrotu przez wyeliminowanie go z obiegu i zapobieżenie tym samym nadużyciu prawa do jego wypełnienia. Z tym bowiem momentem weksel *in blanco* nabyłby waloru weksła zupełnego, stając się tym samym podstawą dochodzenia przez nabywcę zapłaty wierzytelności wekslowej.

Kontrowersje w doktrynie budzi natomiast to, czy postępowanie amoryzacyjne dotyczące weksła *in blanco* ma charakter wyłącznie „prewencyjny”, tj. ukierunkowany na pozbawienie weksła *in blanco* funkcji obiegowej oraz ochronę osoby podpisanej na tymże wekslu przed odpowiedzialnością, wierzyciela zaś przed utratą wynikającej z weksła korzyści na rzecz nieuprawnionego nabywcy, który zaginiony weksel *in blanco* wypełni. Czy może jego celem jest także umożliwienie uprawnionemu, który weksel *in blanco* utracił, dochodzenia i realizacji praw związanych z jego wypełnieniem? W doktrynie panuje rozbieżność opinii co do skutków prawnych umorzenia weksła *in blanco*. Rozwiązania powyższej kwestii próżno także szukać w przepisach prawa wekslowego. Biorąc jednak pod uwagę cele i idee przyświecające procedurze amoryzacyjnej, można by przychylić się do poglądu, zgodnie z którym osoba, która uzyskała na swoją korzyść orzeczenie o umorzeniu weksła *in blanco*, zachowuje prawo do wypełnienia blankietu weksła, a w dalszej konsekwencji także do dochodzenia wynikających z niego praw⁹. Do wniosku tego prowadzi chociażby dyspozycja art. 100 pr. weksl.,

⁷ Ibidem, s. 213–214.

⁸ Zob. bliżej orzeczenie SN z 4/7 1935, C I 2934/34, PPH 1935, poz. 1446.

⁹ Tak A. Szpunar, *Umorzenie zaginionych weksli*, Rejent 1994, nr 12, poz. 44, s. 13.

na mocy którego orzeczenie amortyzacyjne odnosi podwójny skutek: negatywny i zarazem pozytywny. Przepis ten stanowi, że na podstawie orzeczenia uznającego weksel za umorzony można wykonywać wszystkie prawa wynikające z weksla przed jego utratą. Orzeczenie to nie może zatem przyznawać praw, które z weksla nie wynikały, ale w konsekwencji nie powinno także praw tych uszczuplać. Tymczasem weksel *in blanco* jest dokumentem, który ma dopiero zobowiązać wekslowo¹⁰. Podpis wystawcy złożony jest na nim w zamiarze zaciągnięcia zobowiązania wekslowego. Przystąpienie do realizacji wierzytelności wekslowej jest jednak uzależnione od posiadania weksla zupełnego, czyli dokumentu spełniającego wymogi przepisów prawa wekslowego. W tym zakresie rzeczywiście zgodzić należy się z poglądami negującymi możliwość bezpośredniego dochodzenia na podstawie orzeczenia o umorzeniu weksla *in blanco* zapłaty należnej wierzytelności¹¹. Sam weksel *in blanco* nie przyznaje przecież takiego prawa. Do momentu całkowitego wypełnienia weksla *in blanco* wierzytelność wekslowa jeszcze nie istnieje¹², wobec czego dłużnik nie ma obowiązku świadczenia, wierzyciel nie ma zaś podstaw do wystąpienia z żądaniem. Ewentualny pozew o zapłatę podlegać będzie odrzuceniu.

Prawem przysługującym na podstawie weksla *in blanco* jest jednakże prawo do wypełnienia go¹³ w przypadku, gdy np. powstanie roszczenie przyszłe, które dokument ten zabezpieczał. Część przedstawicieli doktryny jest wręcz zdania, że weksel niezupełny inkorporuje tylko prawo wypełnienia. Uzupełnienie weksla blankowego stanowi zatem realizację podmiotowego uprawnienia kształtują-

---

¹⁰ Zob. M. Honzatko, *Obieg weksla in blanco*, Lwów 1934, s. 4, podają za: M. Czarnecki, L. Bagińska, op.cit., s. 168.

¹¹ R. Mroczkowska, R. Mroczkowski, *Weksel w praktyce od wystawienia do egzekucji. Wzory z komentarzem, orzecznictwo, tekst ustawy*, Gdańsk 2008, s. 226.

¹² Zob. uzasadnienie wyroku SN z 21.09.2006 r., I CSK 130/06; zob. także pkt 1 sentencji wyroku Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z 12.01.2006 r., I Aca 534/05.

¹³ Zob. wyrok SN z 20.12.2005 r., V CK 407/05; orzeczenie SN z 21.09.2006 r., I CSK 130/2006, OSNC 2007, nr 6, poz. 93; zob. także wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z 22.12.2005 r., I Aca 655/05.

cego¹⁴. Konstatacja powyższa pozwala uznać, że orzeczenie o umorzeniu weksla *in blanco* jako jego surogat powinno umożliwiać wierzycielowi realizację tożsamyh praw, czyli w tym przypadku zachowywać prawo wypełnienia blankietu weksla. Cechą tegoż orzeczenia jest bowiem jego ekwiwalentność w stosunku do oryginału zaginionego dokumentu.

Kwestia ta jest tym bardziej godna uwagi, że zdaniem wielu przedstawicieli doktryny w stosunku do weksla *in blanco* art. 100 pr. weksl. nie znajduje zastosowania, w konsekwencji czego orzeczenie to wywiera wyłącznie skutek negatywny. W piśmiennictwie reprezentowane są restryktywne stanowiska m.in. wskazujące, że orzeczenie uznające weksel *in blanco* za umorzony nie stwarza surogatu weksla, jak to jest w przypadku umorzenia weksla zupełnego. W rezultacie pomimo uzyskania orzeczenia o umorzeniu weksla *in blanco* nie można by wykonywać praw z weksla w trybie art. 100 pr. weksl¹⁵. Wydaje się jednak, że nie ma potrzeby wyłączenia jego zastosowania w procedurze umorzenia weksla *in blanco*. Argumentów przemawiających za tym stanowiskiem jest kilka. Przede wszystkim przepis art. 100 pr. weksl. stanowi o możliwości dochodzenia na podstawie orzeczenia amortyzacyjnego wszystkich praw z weksla, nie ograniczając ich tylko do żądania zapłaty sumy wekslowej. Oczywiście zaś jest, iż weksel zupełny i niezupełny przyznają odmienne uprawnienia i stąd wynikać powinna jedyna różnica w skutkach orzeczeń o ich umorzeniu. Orzeczenia te powinny jednak reaktywować wszystkie prawa z umorzonych weksli, zarówno zupełnych, jak i niezupełnych, stosownie do rodzaju i zakresu tych praw. Orzeczenie o umorzeniu weksla zupełnego byłoby zatem samodzielną podstawą żądania zapłaty sumy wekslowej, orzeczenie o umorzeniu

---

¹⁴ Zob. bliżej M. Wilejczyk, *Weksel in blanco jako papier wartościowy inkorporujący prawo wypełnienia*, PPH 1998, nr 6, poz. 2, s. 27–31; zob. także wyrok SN z 22.12.2005 r., V CK 466/05 oraz wyrok SN z 9.12.2004 r., II CK 170/04.

¹⁵ Zob. L. Bagińska, *Prawo wekslowe i czekowe*, Warszawa 2008, s. 83–84. Zob. także I. Rosenblüth, *Prawo wekslowe. Komentarz*, Warszawa 1994, s. 348. Autor twierdzi, że w tym przypadku zapłaty można dochodzić tylko na zasadzie stosunku podstawowego, będącego podstawą wydania weksla, według reguł prawa powszechnego.

weksla *in blanco* – podstawą wydania i wypełnienia nowego dokumentu weksla. Skoro bowiem sam weksel *in blanco* nie przyznaje pełnych praw wekslowych, nie może ich przyznać także orzeczenie o jego umorzeniu¹⁶. Prawo do wypełnienia weksla powinno być jednak zachowane. W przeciwnym wypadku uprawnienia wierzyciela zostaną w sposób zbyt daleko idący uszczuplone.

Ponadto komentatorzy¹⁷ słusznie podkreślają, że nie można dochodzić praw wekslowych na podstawie wypełnionego orzeczenia umarzającego weksel. Wskazuje się, że wypełnieniu podlega dokument weksla *in blanco*, a nie odpis postanowienia o jego umorzeniu¹⁸. Kwestia ta nie budzi żadnych wątpliwości. Przyjmując jednak, że orzeczenie o umorzeniu weksla *in blanco* stanowi surogat zaginionego dokumentu tylko w zakresie umożliwienia realizacji prawa do wypełnienia blankietu, a nie dochodzenia zapłaty, problem ten zdaje się nie istnieć. Ponieważ z oczywistych względów orzeczenie sądowe nie może zostać wypełnione, nie podzieli w tym zakresie losów weksla *in blanco*, który po wypełnieniu przekształca się w weksel zupełny, stając się tym samym dokumentem przyznającym nowe prawa. Orzeczenie sądowe nie może zmienić swojego charakteru, wobec czego koncentrować będzie się na prawach wynikających bezpośrednio z weksla, który umarza, w tym stanie, w którym znajdował się on w momencie utraty¹⁹. Realizacja prawa do wypełnienia blankietu, które reaktywowano na mocy orzeczenia umarzającego weksel *in blanco*, możliwa jest natomiast w oparciu o art. 921 [14] § 2 k.c.²⁰ Przepis ten stanowi, że w przypadku pra-

---

¹⁶ Por. R. Mroczkowska, R. Mroczkowski, op.cit., s. 226. Znamienne, że weksel *in blanco* jako niezupełny w chwili wystawienia nie jest jeszcze papierem wartościowym, nie ucieleśnia zatem żadnej wierzytelności. Może być podstawą dochodzenia zapłaty dopiero po jego wypełnieniu.

¹⁷ Zob. np. T. Komosa, W. Opalski, *Prawo wekslowe i czekowe*, Warszawa 1999, s. 147.

¹⁸ Zob. R. Mroczkowska, R. Mroczkowski, op.cit., s. 226 oraz I. Rosenblüth, op.cit., s. 347.

¹⁹ Co odpowiada tezie orzeczenie SN z 19.01.1934 r., C III 64/33, Cz. Adw. 1934, poz. 103.

²⁰ Na takim stanowisku stoją A. Szpunar, M. Kaliński, *Komentarz*, op.cit., s. 246 oraz J. Jastrzębski, M. Kaliński, op.cit., s. 424.

womocnego umorzenia dokumentu dłużnik obowiązany jest wydać osobie, na której rzecz nastąpiło umorzenie, nowy dokument. Zaproponowane stanowisko pozwala również w stosunku do weksła *in blanco* uzyskać w stopniu optymalnym oba skutki postępowania amortyzacyjnego. Umożliwia ponadto uniknięcie ryzyka związanego z pozbawieniem wierzyciela praw, które przysługiwały mu przed utratą weksla. Weksel *in blanco* nie był wprawdzie wypełniony, jednakże wierzyciel miał prawo jego wypełnienia. Wydaje się zresztą, że orzeczenie amortyzacyjne ma reaktywować utracone wraz z wekslem prawo, tak aby było ono możliwe do wykonania²¹. Można ponadto przyjąć, że postanowienie amortyzacyjne ma stanowić surogat umorzonego weksla w zakresie umożliwienia dochodzenia wynikających z niego praw, niekoniecznie jednak przez odtworzenie wszystkich cech dokumentu weksla²². Podsumowując, przez akceptację zaproponowanego wyżej rozwiązania skutek, o którym mowa w orzeczeniu Sądu Najwyższego z 19 stycznia 1934 r.²³, zostałyby w pełni osiągnięty. Postanowienie o umorzeniu weksla *in blanco* nie przyzna wierzycielowi praw, które z niego nie wynikały i które powstałyby dopiero w przyszłości (tj. po wypełnieniu weksla). Orzeczenie to reaktywuje jedynie prawo do wypełnienia nowego dokumentu weksla *in blanco* i to na podstawie tegoż weksla, w połączeniu z orzeczeniem amortyzacyjnym stanowiącym podstawę jego wydania możliwe będzie żądanie zapłaty²⁴. Uda się tym samym uczynić zadość brzmieniu art. 100 pr. weksl., bowiem na podstawie orzeczenia możliwe będzie jedynie wykonanie praw z utraconego weksla *in blanco*. Wydanie przez dłużnika wekslowego nowego dokumentu weksla zawierającego elementy tożsame z wekslem utraconym nie będzie przy tym oznaczało przyznania

---

²¹ Zob. M. Wilejczyk, op.cit., s. 30. Autorka podkreśla, że nie można dokonać wypełnienia, nie władając blankietem.

²² Zob. orzeczenie SN z 19.10.1934 r., C II 1545/34, PPH 1935, poz. 1350 – SN zważył, że uchwała (czyt. postanowienie) amortyzacyjna nie zastępuje wekslu, lecz stwierdza tylko jego umorzenie.

²³ Orzeczenie SN z 19.01.1934 r., C III 64/33, Cz. Adw. 1934, poz. 103.

²⁴ Po jego wypełnieniu, które umożliwi realizację weksla w normalnym trybie – zob. J. Jastrzębski, M. Kaliński, op.cit., s. 424.

na mocy orzeczenia nowych praw, a tylko odtworzenie praw już istniejących²⁵.

Wnioskodawcą w postępowaniu amortyzacyjnym może być wyłącznie osoba uprawniona z weksła, za niedopuszczalne uznaje się natomiast dochodzenie umorzenia weksła przez dłużnika wekslowego²⁶. Inaczej przedstawia się sytuacja jedynie w przypadku wykupu weksła. Dłużnikowi przysługuje wówczas roszczenie zwrotne do poprzedników, zatem jego interes w umorzeniu sprowadza się do przywrócenia legitymacji formalnej i zachowania wobec poprzedzających go indosantów roszczeń z tytułu wtórnego regresu wekslowego. Legitymacji nie ma natomiast osoba, której przysługiwało wyłącznie roszczenie o wydanie weksła wynikające z czynności umownej. Charakter taki ma np. przeniesienie praw z weksła przez indos, które następuje w drodze zawarcia i wykonania umowy o jego wydanie.

Tymczasem z orzecznictwa²⁷ wynika, że w przypadku umorzenia weksła *in blanco* z żądaniem wystąpić może ten, kto go podpisał, jako że ma on oczywisty interes prawny w tym, aby utracony weksel został umorzony. Nie należy jednak zapominać, że osoba podpisana na wekslu jest zawsze dłużnikiem wekslowym, a jak zostało wskazane wyżej, z wnioskiem o umorzenie może wystąpić zasadniczo wierzyciel wekslowy. Co więcej, w przypadku utraty weksła zarówno jego odnalezienie, jak i umorzenie nie leży z reguły w interesie dłużnika, który w braku dokumentu weksła lub jego surogatu może uchylić się od zapłaty. Uznać zatem należy, że żądanie umorzenia weksła *in blanco* przez osobę, która go podpisała, będzie uzasadnione tylko w tych rzadkich przypadkach, gdy podpisany weksel niezupełny zaginie wystawcy jeszcze przed wręczeniem go wierzycielowi.

Żądanie wszczęcia postępowania może pochodzić od tego, „komu weksel zaginął”, czyli od jego ostatniego prawnego posiadacza. Warunkiem dodatkowym legitymacji czynnej jest podlegający

---

²⁵ Por. R. Mroczkowska, R. Mroczkowski, op.cit., s. 226.

²⁶ Tak A. Szpunar, op.cit., s. 13.

²⁷ Zob. orzeczenie SN z 1.03.1935r., C I 2022/34, Zb. OSN 1936 r., poz. 45. Stanowisko SN kwestionują A. Szpunar, M. Kaliński, op.cit., s. 247.

uprawdopodobnieniu interes prawny w żądaniu umorzenia weksła oraz jego utrata bez własnej woli. Na marginesie można wskazać, że interes prawny może polegać nie tylko na dążeniu do spełnienia przez dłużnika zobowiązania wekslowego i zapobieżenia utracie wynikającej z zaginionego weksła korzyści, ale także na potencjalnym niebezpieczeństwie własnej odpowiedzialności wekslowej²⁸. Przejście weksła w posiadanie osoby trzeciej działającej w dobrej wierze, np. w drodze indosu *in blanco*, a następnie przez proste wydanie, może bowiem spowodować powstanie zobowiązania wekslowego po stronie ostatniego posiadacza weksła, któremu weksel zaginął²⁹.

Krąg osób uprawnionych do złożenia wniosku obejmuje zatem co do zasady prawnych posiadaczy weksła w chwili jego utraty, w tym także posiadaczy zależnych, np. zastawnika. Za posiadacza można zaś uznać osobę, która spełniała zarówno warunek władania weksłem (*corpus*), jak również zamiaru zachowania go dla siebie (*animus*). Wątpliwości budzi wobec tego zaliczenie do kręgu osób legitymowanych dzierżycieli weksła. Kwestią dyskusyjną jest bowiem ich interes prawny w żądaniu umorzenia. Samo dzierżenie nie świadczy jeszcze o nim dostatecznie. W literaturze przedmiotu podkreśla się jednak, że istnienie interesu prawnego dzierżyciela nie jest wykluczone, z jednej strony z uwagi na jego własną korzyść, z drugiej zaś ze względu na grożącą mu ewentualnie odpowiedzialność odszkodowawczą względem posiadacza za powierzone mienie³⁰. Polemika w tym zakresie wydaje się jednak zrozumiała, skoro wobec brzmienia art. 16 pr. weksl. tylko interes prawny posiadacza w umorzeniu weksła nie budzi żadnych wątpliwości. Wobec tego należałoby zakwestionować legitymację osób, którym weksel został oddany

---

²⁸ A. Szpunar, op.cit., s. 14.

²⁹ Zob. M. Czarnecki, L. Bagińska, op.cit., s. 577.

³⁰ Tak S. Wróblewski, *Prawo wekslowe i czekowe – komentarz*, Kraków 1936, s. 334 podają za A. Szpunar, op.cit., s. 14. Zob. także M.H. Koziński, *Prawo wekslowe*, Toruń 2005, s. 78. Autor twierdzi, że wnioskodawca musi być chociażby dzierżycielem weksła. Zdaniem zaś I. Rosenblütha, op.cit., s. 347, obojętne jest, czy osoba, której weksel zaginął, była jego posiadaczem, czy też dzierżycielem.

wyłącznie na przechowanie, czy też indosatariusza pełnomocniczego, który prawa z weksła wykonuje nie w imieniu własnym, a wyłącznie w imieniu prawnego posiadacza. Mimo to argument, zgodnie z którym o interesie prawnym detentora świadczy obowiązek wydania powierzonego mu weksła oraz chęć uniknięcia odpowiedzialności związanej z niewykonaniem tego obowiązku³¹, brzmi przekonująco. Z całą pewnością uznać z kolei należy, że jeżeli weksel zaginie dzierżycielowi, uprawnienie do złożenia wniosku o jego umorzenie będzie zawsze przysługiwało posiadaczowi weksła, w którego imieniu wekslem władał dzierżyciel.

Jednym z warunków formalnych wniosku o umorzenie jest podanie istotnej treści weksła. Należą do niej rekwizyty weksła wskazane w art. 1 i 101 pr. weksl. jak również oznaczenie uczestników postępowania, tj. wystawcy weksła, akceptanta, indosantów, poręczycieli i wyręczycieli. Określenie trasata i wszystkich dłużników wekslowych ma znaczenie zasadnicze, bowiem celem uniknięcia uiszczenia sumy wekslowej na rzecz osoby nieuprawnionej sąd zawiadamia ich o wszczętym postępowaniu³². Co więcej, brak podania informacji odnośnie do osób zobowiązanych z tytułu indosu, poręczenia, akceptu czy też akceptu przez wyręczenie uniemożliwi wnioskodawcy uruchomienie ich odpowiedzialności. Rozwiązaniem znacznie praktyczniejszym niż wskazywanie wszystkich wymienionych danych we wniosku jest załączenie do niego odpisu weksła.

Do elementów koniecznych wniosku należą także informacje odnoszące się do wnioskodawcy jak również uprawdopodobnienie, że był on posiadaczem (względnie dzierżycielem) weksła w chwili jego utraty, wraz z podaniem daty zaginięcia oraz okoliczności, w jakich utrata weksła nastąpiła. Wobec brzmienia przepisu art. 96 ust. 2 pr. weksl. należy bowiem w każdym przypadku uprawdopodobnić utratę weksła oraz interes prawny w jego umorzeniu³³.

---

³¹ Tak M. Czarnecki, L. Bagińska, op.cit., s. 576 oraz I. Rosenblüth, op.cit., s. 349.

³² Jest to zawiadomienie odrębne od ogłoszenia, o którym mowa w art. 96 ust. 3 pr. weksl. i dotyczy tylko uczestników wskazanych we wniosku.

³³ Por. J. Jastrzębski, M. Kaliński, op.cit., s. 418. Zdaniem autorów interes prawny podlega uprawdopodobnieniu tylko wówczas, gdy z wnio-

Wnioskodawca nie musi wobec tego przedstawiać dowodów świadczących w sposób jednoznaczny o tym, że będąc ostatnim prawnym posiadaczem weksla, utracił go bez własnej woli. Powinien jednak powołać się na wszelkie okoliczności, które pozwolą uznać to zdarzenie za prawdopodobne.

Sąd miejsca płatności weksla prowadzi postępowanie amortyzacyjne w trybie nieprocesowym³⁴. W postępowaniu tym nie bada się zarzutów ze stosunku podstawowego, ani żadnych innych zarzutów merytorycznych dotyczących chociażby ważności i istnienia zobowiązania ze stosunku kauzalnego. Kognicja sądu obejmuje zatem wyłącznie zarzuty związane z uznaniem zaginionego weksla za nieważny³⁵. Po wydaniu postanowienia o wszczęciu postępowania sąd wzywa przez ogłoszenie w Monitorze Sądowym i Gospodarczym posiadacza zaginionego weksla do zgłoszenia się w ciągu 60 dni i okazania weksla sądowi. W ogłoszeniu należy obowiązkowo wskazać według daty kalendarzowej końcowy dzień terminu.

Jeżeli w ciągu terminu oznaczonego w wezwaniu nikt nie zgłosi się z wekslem lub też pomimo zgłoszenia weksla nie okaże, sąd wyda orzeczenie o jego umorzeniu. Jeżeli natomiast posiadacz weksla zgłosi się przed wydaniem orzeczenia amortyzacyjnego

---

skiem występuje dzierżyciel. Tymczasem przepis art. 96 ust. 2 pr. weksl. nakłada ten obowiązek na każdego wnioskodawcę, a zatem także na posiadacza.

³⁴ W postępowaniu tym dłużnicy nie zaprzeczają osobie żądającej umorzenia. Jeżeli bowiem wiedzą, gdzie weksel się znajduje, powinni doprowadzić do okazania go sądowi, a tym samym do umorzenia postępowania. Stanowisko takie przyjmuje sentencja orzeczenia SN z 23.03.1932 r., R III 152/32, zgodnie z którą „W toku postępowania o umorzenie weksla zaginionego nie można badać zarzutów zgłoszonych przez dłużnika wekslowego przeciwko istnieniu zobowiązania wekslowego”. Zarzuty dłużników wekslowych mogą być badane dopiero w razie dochodzenia przeciwko nim roszczenia wekslowego. Zob. I. Rosenblüth, op.cit., s. 352. Zob. także orzeczenie SN z 31.03.1932 r., S.N. R. 152/32, OSP z XII, poz. 139: „Dłużnicy wekslowi mogą wystąpić z zarzutami przeciwko umorzeniu wekslu dopiero w ewentualnym sporze o zapłatę sumy wekslowej, wszczętym na podstawie orzeczenia amortyzacyjnego”.

³⁵ Zob. orzeczenie SN z 23.03.1932 r., R III 152/32, OSP 1933, poz. 139.

(choćby nawet po upływie terminu proklamacyjnego³⁶), a zarazem jest w stanie weksel okazać, sąd wyznacza termin rozprawy celem wysłuchania zainteresowanych³⁷ oraz okazania weksla osobie żądającej umorzenia. Czynności te zmierzają do ustalenia identyczności i prawdziwości weksla. Badaniu nie podlega natomiast legalność wejścia osoby okazującej weksel w jego posiadanie. Jeśli wnioskodawca rozpozna weksel i potwierdzi jego prawdziwość, sąd umorzy postępowanie amortyzacyjne. Podobnie będzie w sytuacji, gdy wnioskodawca wprawdzie nie potwierdzi identyczności weksla okazanego z wekslem zaginionym, jednakże w efekcie postępowania sąd dojdzie do tego przekonania o jego autentyczności. Jeżeli jednak sąd uzna, że weksel okazany nie jest wekslem, który zaginął wnioskodawcy, wyda postanowienie amortyzacyjne³⁸. Orzeczenie w takim kształcie zostanie zatem wydane w każdym przypadku negatywnego wyniku poszukiwania weksla prawdziwego.

W interesie trasata oraz dłużników wekslowych zawiadomionych o wszczęciu postępowania amortyzacyjnego leży wstrzymanie się z zapłatą sumy wekslowej aż do dnia otrzymania zawiadomienia o jego ukończeniu. Przepis art. 97 pr. weksl. nie stanowi wprawdzie bezwzględnego zakazu wykupu zaginionego weksla, jego założeniem jest jednak ochrona dłużników przed dokonaniem zapłaty do rąk osoby nieuprawnionej. Umacnia on ponadto pozycję osoby żądającej umorzenia weksla. Jeżeli wbrew wskazanej dyspozycji dłużnicy zapłacą posiadaczowi okazującemu weksel sumę wekslową i nie skierują go do postępowania amortyzacyjnego, muszą liczyć się z prawnymi konsekwencjami, narażeni są bowiem na związane z tym faktem ryzyko. Zapłata długu z amortyzowanego weksla w toku postępowania amortyzacyjnego dokonana do rąk osoby z niego legitymowanej nie spowoduje bowiem co od zasady zwolnie-

---

³⁶ Tak A. Glasner, A. Thaler, *Prawo wekslowe i czekowe. Komentarz*, Bielsko-Biała 1992, s. 188.

³⁷ Tj. posiadacza weksla i wnioskodawcy. Przesłuchanie dłużników wekslowych nie jest co do zasady konieczne, chyba że sąd nabierze wątpliwości co do prawdziwości weksla.

³⁸ M. Czarnecki, L. Bagińska, op.cit., s. 580. Orzeczenie to nie pozbawi jednak mocy prawnej weksla okazanego.

nia z zobowiązania. Jeżeli bowiem weksel zostanie umorzony, zapłata będzie bezskuteczna nawet pomimo dobrej wiary w momencie spełnienia świadczenia. Niezbędne będzie wobec tego ponowne uregulowanie długu na rzecz osoby, na której korzyść wydane zostało postanowienie amortyzacyjne. Dłużnik będzie mógł jednak zwolnić się z tego obowiązku, jeżeli w postępowaniu toczącym się na skutek powództwa wytoczonego na podstawie orzeczenia amortyzacyjnego udowodni, że powód nie był ostatnim prawnym posiadaczem weksla. W takim przypadku sąd oddali bowiem powództwo i tym samym nie zasądzi zapłaty. Zwolnienie z zobowiązania dłużnika, który po zawiadomieniu o wszczęciu procedury amortyzacyjnej zapłaci sumę wekslową osobie okazującej weksel, nastąpi natomiast w przypadku umorzenia postępowania. Tożsamy skutek, i to niezależnie od wyniku postępowania amortyzacyjnego (czyli nawet w przypadku wydania przez sąd postanowienia amortyzacyjnego), wywoła z kolei złożenie sumy wekslowej do depozytu sądowego.

Ciekawe rozwiązanie wprowadza przepis art. 98 pr. weksl., stanowiący o roszczeniu przysługującym wnioskodawcy w stosunku do dłużników głównych jeszcze w toku postępowania amortyzacyjnego. Jego dochodzenie powinno nastąpić w ściśle określonym przez ten przepis czasie, tzn. po dokonaniu przez sąd ogłoszenia wezwania do okazania weksla oraz po nadejściu terminu płatności. Na tym etapie postępowania następuje niejako reaktywacja uprawnienia, którego realizacja okazała się niemożliwa na skutek utraty dokumentu weksla.

Roszczenie to stanowi postać dochodzenia przez wnioskodawcę zapłaty sumy wekslowej³⁹. Przyznane uprawnienie służy ochronie interesu wierzyciela, który w przeciwnym wypadku pozbawiony zostałby możliwości dochodzenia praw uznanych przez sąd za uzasadnione. Skoro bowiem sąd przyjął wniosek o umorzenie weksla do rozpoznania, uznał tym samym na wstępnym etapie prawdopodobieństwo utraty weksla oraz interesu prawnego wnioskodawcy.

---

³⁹ Pozostałych praw z weksla, w tym m.in. jego przyjęcia, będzie można dochodzić dopiero na podstawie orzeczenia o jego umorzeniu (art. 100 pr. weksl.). Zob. I. Rosenblüth, *op.cit.*, s. 356.

Przyznano zatem możliwość istnienia pewnych procesowo istotnych okoliczności⁴⁰. Skoro więc żądanie wierzyciela wekslowego jest zasadne i prawdopodobne, a w związku z nadejściem terminu płatności także wymagalne, przysługuje mu prawo wystąpienia z powództwem o zapłatę należnego mu świadczenia za zabezpieczeniem lub złożenia sumy wekslowej do depozytu jeszcze przed zakończeniem przez sąd długotrwałego postępowania amortyzacyjnego. Ponieważ jednak wnioskodawca nie dysponuje oryginałem weksła, roszczenie o zapłatę musiało ulec stosownemu przekształceniu. Z tego powodu wykluczone jest także wniesienie pozwu w postępowaniu nakazowym.

Uprawniony powinien skierować zwyczajny pozew przeciwko akceptantowi lub wystawcy weksła własnego, formułując roszczenie alternatywnie, tzn. dając dłużnikowi prawo wyboru pomiędzy złożeniem sumy do depozytu sądowego a zapłatą za zabezpieczeniem. Wątpliwości budzić może natomiast jednoznaczne stwierdzenie, że w przypadku tego roszczenia mamy do czynienia z zobowiązaniem przemiennym (*obligatio alternativa*). W przeciwieństwie bowiem do zobowiązania, o którym mowa w art. 365 k.c., nie oba z alternatywnie wskazanych przez przepis świadczeń, a jedynie złożenie sumy wekslowej do depozytu sądowego zwolni dłużnika z zobowiązania niezależnie od tego, jakie orzeczenie zapadnie w wyniku przeprowadzenia postępowania amortyzacyjnego oraz kto w przeszłości będzie żądał od dłużnika zapłaty⁴¹. Z kolei druga z możliwości, tj. zapłata za zabezpieczeniem, zasadniczo nie zwolni dłużnika z zobowiązania. Skutek taki nastąpi tylko w przypadku, gdy sąd wyda postanowienie o umorzeniu weksła. W przeciwnym razie (tj. w przypadku umorzenia postępowania amortyzacyjnego) zapłata za zabezpieczeniem nie będzie równoznaczna z wykonaniem zobowiązania, a na dłużniku nadal ciążył będzie obowiązek zapłaty. Rozróżnienie skutków obu rodzajów zachowań dłużnika wynika

---

⁴⁰ Tak K. Piasecki, *Prawo wekslowe i prawo czekowe. Komentarz*, Bydgoszcz 1997, s. 222.

⁴¹ W ten sam sposób traktowane będzie żądanie ze strony wnioskodawcy w postępowaniu amortyzacyjnym jak i ze strony faktycznego posiadacza (nabywcy) weksła.

zapewne z faktu, że alternatywnie wskazane świadczenia w zobowiązaniu przemiennym powinny być traktowane równorzędnie z punktu widzenia zaspokojenia interesu wierzyciela. Tymczasem w toku omawianej procedury może się przecież okazać, że wnioskodawca nie był ostatnim prawnym posiadaczem weksla, w związku z czym nie jego interes powinien być brany pod uwagę. Zapłata długu dokonana do rąk wnioskodawcy z oczywistych względów nie zwolni zatem z zobowiązania wobec rzeczywistego wierzyciela. Jednakże złożenie sumy wekslowej do depozytu sądowego pozostanie korzystne dla dłużnika i będzie skuteczne w stosunku do każdego z potencjalnych wierzycieli. Z powyższej przyczyny należałoby sugerować dłużnikom wybór tego właśnie rodzaju świadczenia.

Jeżeli w toku postępowania amortyzacyjnego nie uda się jednak uzyskać zapłaty od dłużników głównych, możliwe jest uruchomienie tzw. poszukiwania zwrotnego. Polega ono na dochodzeniu praw z weksla przeciwko dłużnikom subsydiarnym, tj. wystawcy i indosantom weksla trasowanego, indosantom weksla własnego, a także poręczycielom i akceptantom przez wyręczenie. Kwestią nierozstrzygniętą przez samo prawo wekslowe jak również różnie interpretowaną przez doktrynę jest jednak to, czy i w jakim zakresie przepisy ogólne dotyczące poszukiwania zwrotnego (art. 43–54 pr. weksl.) znajdują zastosowanie w kontekście art. 99 pr. weksl⁴².

---

⁴² S. Wróblewski, op.cit., s. 345 podają za A. Szpunar, op.cit., s. 20. Autor jest zdania, że przepisy te znajdują zastosowanie w postępowaniu amortyzacyjnym; K. Piasecki, op.cit., s. 342, podkreśla, że prawo wekslowe tego nie reguluje; A. Szpunar, op.cit., s. 20 uznał, że zagadnienie ma charakter wątpliwy. Większość komentatorów przyjmuje jednak, że dłużnikowi subsydiarnemu, który w ramach poszukiwania zwrotnego złożył sumę regresową do depozytu sądowego lub zapłacił ją za zabezpieczeniem, służy dalsze roszczenie zwrotne przeciwko osobom podpisanym przed nim na wekslu. W celu jego realizacji należy wydać mu odpis orzeczenia amortyzacyjnego wraz z pokwitowaniem. Jednakże J. Jastrzębski, M. Kaliński, op.cit., s. 423 podkreślają, że do czasu umorzenia weksla regresat może wykonać regres w stosunku do swoich poprzedników tylko w ten sam sposób, tj. żądając złożenia sumy regresowej do depozytu lub zapłaty za zabezpieczeniem. Por. A. Glasner, A. Thaler, *Prawo wekslowe i czekowe. Komentarz*, Kraków 1936, s. 305. Autorzy ci wskazują zaś, że zastosowanie znajdują w tym przypadku przepisy art. 45, 46, 47 i 48 pr. weksl.

Możliwość uruchomienia zwrotnego poszukiwania w toku postępowania amortyzacyjnego istnieje tylko wówczas, gdy pomimo wezwania dłużnicy główni nie złożą sumy wekslowej do depozytu sądowego ani nie dokonają zapłaty za zabezpieczeniem⁴³. Odmowę należy stwierdzić protestem na odpisie weksla⁴⁴ w terminach określonych w art. 44 pr. weksl. Po bezskutecznym upływie terminu przewidzianego na dokonanie protestu wnioskodawca utraci prawo zwrotnego poszukiwania w stosunku do dłużników subsydiarnych.

Prawo żądania zapłaty za zabezpieczeniem lub złożenia sumy regresowej do depozytu, o którym mowa w art. 99 pr. weksl., jest aktualne tylko w toku postępowania amortyzacyjnego. Nie może być wobec tego realizowane po jego zakończeniu. Jednakże protest dokonany w toku postępowania umożliwi dochodzenie roszczeń w trybie regresu na zasadach ogólnych także po jego umorzeniu, zapobiegając tym samym surowym skutkom upływu terminu do jego dokonania⁴⁵. Brak lub bezskuteczność protestu doprowadzi więc do utraty prawa poszukiwania zwrotnego po umorzeniu weksla, nie wpływając jednak na prawa faktycznego posiadacza w przypadku umorzenia postępowania.

Orzeczenie kończące postępowanie zapada w formie postanowienia. Stanowi ono surogat weksla, nie ma jednakże waloru papieru wartościowego. Jest mimo to podstawą legitymacji formalnej osoby, która uzyskała orzeczenie o umorzeniu⁴⁶. Weksel traci swój byt

---

⁴³ Inne przyczyny uruchomienia zwrotnego poszukiwania przed terminem płatności, o których mowa w art. 43 ust. 2 pkt 1, 2 i 3, nie wchodzi w tym przypadku w grę.

⁴⁴ Wystąpienie z powództwem przeciwko akceptantowi w trybie art. 98 prawa wekslowego powinno być poprzedzone przedstawieniem weksla do zapłaty, dokonany na podstawie tego samego odpisu, na którym zgodnie z treścią art. 99 prawa wekslowego powinien być umieszczony protest. W braku odpisu należy sporządzić go na podstawie posiadanych danych lub nawet z pamięci.

⁴⁵ J. Jastrzębski, M. Kaliński, op.cit., s. 423.

⁴⁶ Zdaniem niektórych orzeczenie amortyzacyjne nie stanowi wystarczającego dowodu na okoliczność, że wnioskodawca był ostatnim prawnym posiadaczem weksla. Wskazuje się, że we wniosku o umorzenie fakt ten podlega tylko uprawdopodobnieniu, a ponadto złożyć wniosek może także dzierżyciel. Wobec powyższego J. Jastrzębski, M. Kaliński, op.cit., s. 424

prawny, wobec czego przepis art. 16 ust. 2 pr. weksl. nie będzie stanowił podstawy określającej, komu przysługuje jego własność oraz prawa z weksla wynikające (skutek formalny). Należy ponadto wskazać, że prawa te nie mogą być już dochodzone na podstawie oryginału weksla, a tylko w oparciu o prawomocne orzeczenie o jego umorzeniu. W konsekwencji zapłata do rąk posiadacza weksla, który wykaże nieprzerwany ciąg indosów, nie zwolni dłużnika z zobowiązania. Skutek ten wywrze wyłącznie zapłata dokonana do rąk osoby, która uzyskała na swą korzyść orzeczenie o umorzeniu weksla (skutek materialny)⁴⁷. Zgodnie z treścią art. 100 pr. weksl. wyłącznie ta osoba może wykonywać wszystkie prawa z weksla bez żadnych ograniczeń⁴⁸ i to zarówno przeciwko dłużnikom głównym, jak i przeciwko dłużnikom subsydiarnym⁴⁹.

Konsekwencje pozbawienia orzeczenia amortyzacyjnego waloru papieru wartościowego są jednak daleko idące. Niemożliwe są przede wszystkim dalsze indosy, wobec czego prawa z umorzonego weksla mogą być przenoszone tylko w drodze cesji. Co więcej, wykluczone jest nabycie na podstawie postanowienia nowych praw np. przez

---

twierdzą, że w postępowaniu toczącym się na skutek wniesienia powództwa przez osobę, która uzyskała na swoją rzecz orzeczenie amortyzacyjne, legitymacja formalna powoda podlegała będzie udowodnieniu. Zdaniem jednak A. Szpunara, M. Kalińskiego, op.cit., s. 252 orzeczenie amortyzacyjne rozstrzyga o tym, komu przysługuje legitymacja formalna z umorzonego weksla. Co więcej, w orzeczeniu z 2.04.1930 r., C 1623/29, OSPX poz. 2, SN stwierdził: „Wydanie decyzji umarzającej weksel stanowi w stosunku do uczestników postępowania amortyzacyjnego dowód, że ten kto uzyskał wymienioną decyzję, był prawnym posiadaczem zaginionego weksla”.

⁴⁷ A. Szpunar, op.cit., s. 21.

⁴⁸ Podczas gdy w toku postępowania amortyzacyjnego możliwym jest dochodzenie wyłącznie praw określonych w art. 98 i 99 prawa wekslowego.

⁴⁹ Jednakże i w tym przypadku warunkiem zwrotnego poszukiwania jest terminowe dokonanie protestu. Jeżeli termin ten nadszedł w trakcie toczącego się postępowania amortyzacyjnego, zastosowanie znajdzie art. 99 prawa wekslowego. Po zakończeniu postępowania sposobem dokonania protestu żądzą reguły ogólne z tym jednakże zastrzeżeniem, że zamiast oryginału weksla przedłożeniu podlegał będzie odpis postanowienia amortyzacyjnego. Odpis ten będzie także podstawą dochodzenia roszczeń regresowych. Zob. J. Jastrzębski, M. Kaliński, op.cit., s. 424.

umieszczenie na nim poręczeń czy akceptów. Orzeczenie jest jednak skuteczne nie tylko między stronami postępowania, ale także wobec osób trzecich. Nawet jeżeli osoba trzecia nabyła weksel w dobrej wierze, okoliczność ta nie wpłynie negatywnie na legitymację formalną żądającego umorzenia. Uprawnienie osoby, która uzyskała na swoją korzyść orzeczenie o umorzeniu weksla, a nie była rzeczywiście jego ostatnim prawnym posiadaczem, można kwestionować wyłącznie na drodze procesu, z powołaniem się na treść art. 405 k.c. Dla skuteczności orzeczenia amortyzacyjnego nie ma zatem co do zasady znaczenia kwestia dobrej czy złej wiary nabywcy oryginału weksla, np. od znalazcy lub złodzieja, po jego wydaniu. Jeżeli jednak okaże się, że nabył on weksel w dobrej wierze przed wszczęciem postępowania amortyzacyjnego lub w jego toku i uzyskał tym samym legitymację formalną, to jemu przysługiwać będzie wierzytelność w wekslu ucieleśniona⁵⁰. Wynik postępowania amortyzacyjnego pozostanie wówczas bez znaczenia dla oceny kwestii legitymacji formalnej. Jeżeli natomiast po wydaniu orzeczenia amortyzacyjnego weksel zostanie odnaleziony, możliwe jest wytoczenie powództwa o ustalenie jego nieważności w trybie art. 189 k.p.c.

Orzeczenie uznające weksel za umorzony umożliwia dochodzenie praw z weksla utraconego w trybie postępowania zwyczajnego. Postępowanie nakazowe nie wchodzi w grę, jako że uprawniony nie dysponuje oryginałem weksla. Jednakże i w tym przypadku kwestią o znaczeniu zasadniczym będzie zbadanie przez sąd, czy weksel był ważny. Powód będzie musiał ponadto wykazać, że pozwany był rzeczywiście dłużnikiem wekslowym oraz w jakim zakresie był on zobowiązany do świadczenia⁵¹. Pozwany może bowiem podnosić przeciwko żądaniu powoda zarzuty tożsame z tymi, które przysługiwałyby mu w procesie toczącym się na podstawie umorzonego weksla, gdyby weksel ten nie zaginął (w tym chociażby zarzut przedawnienia). Najistotniejsze jest jednak, że wierzyciel zachowa możliwość dochodzenia zagrożonych w konsekwencji utraty lub niemożliwości stwierdzenia prawdziwości dokumentu weksla praw.

---

⁵⁰ M.H. Koziński, op.cit., s. 78.

⁵¹ Zob. bliżej orzeczenie SN z 22.03.1932 r., I C 1971/31, OSP 1932, poz. 276.

SUMMARY

Substantive and procedural aspects of the amortization of lost bill of exchange

The legal course of litigation presented in this article constitutes an exception from the strict rule, due to which the vindication of bill of exchange (promissory note) rights is immanently connected to the possession of the document. In principle, the vindication of a claim expressed in a bill of exchange, demands return of the document to the debtor. Consequently, the loss or the destruction of this specific security should render vindication impossible, and in result, lead to extinction of rights. This, in turn, could act to creditor's detriment. It is, however, possible to avoid this legal consequence. The civil code, as well as the law on bills of exchange and promissory notes, provides the possibility of the amortization of a bill of exchange (promissory note). The judgment in this matter deprives the bill of exchange of validity on one side, and constitutes its surrogate on the other, which enables the vindication of rights originally embodied by the bill.

Ratio legis of the above-mentioned exception is to prevent unjustified enrichment of the debtor at the creditor's expense.

Keywords: promissory note, bill of exchange, *blank* bill of exchange, amortization of a bill of exchange, law on bills of exchange and promissory notes